

Vinnumálasambandið

Grensásvegi 16 · Pósthólf 8096 · 128 Reykjavík · Sími 568 6855 · Símbref 568 1284

Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis,
Þórshamri,
150 Reykjavík

Alþingi
Erindi nr. P 121/1888
komudagur 30.4.1997

Umsögn um frumvarp til laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða

Reykjavík, 30.04.1997.

Almennar athugasemdir.

Vinnumálasambandið hefur ekki fengið þetta mál formlega til umsagnar frá nefndinni. Nefndin hefur samt séð ástæðu til að óska eftir umsögnum annarra heildarsamtaka á vinnumarkaði. Það vekur einnig athygli að í frumvarpi er víða getið um kjarasamning sem ASÍ og VSÍ gerðu um lífeyrismál í desember 1995 en Vinnumálasambandið á enga aðild að þeim samningi, en Vinnumálasambandið átti hins vegar aðild að samkomulagi um lífeyrismál árið 1969.

Vinnumálasambandið er þó í aðalatriðum sátt við meginefni fyrirbyggjandi frumvarps að undanskyldum I. kafla þess, þar sem fjallað er um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og VI. kafla þar, sem fjallað er um tilnefningu í stjórnir lífeyrissjóða. Það gerir því tillögur um töluverðar breytingar á einstökum greinum frumvarpsins.

Athugasemdir við einstakar greinar.

2. gr.

Hvergi í þessari grein eða í athugasemdum er minnst á það að fyrir stofnun almennu lífeyrissjóðanna árið 1969 voru starfandi fyrirtækjasjóðir, sem ýmist tóku til eins fyrirtækis, eins og t.d. Lífeyrissjóður KEA, eða hóps fyrirtækja, eins og Lífeyrissjóður SÍS gerði, nú Samvinnulífeyrissjóðurinn. Fyrirtækjalífeyrissjóðir voru því ekki stofnaðir með kjarasamningum, eins og SAL sjóðirnir árið 1969. Tilvist

fyrirtækjasjóðanna var hins vegar viðurkennd í þessu samkomulagi aðila vinnumarkaðarins frá 1969 og á því byggt að þeir myndu starfa áfram, en öllum starfsmönnum fyrirtækjanna yrði skylt að eiga aðild að þeim lífeyrissjóðum, sem í hlut áttu. Vinnumálasambandið átti hins vegar enga aðild að stofnun eða stjórnun SAL lífeyrissjóðanna, því aðildarfyrirtæki þess áttu árið 1969 þegar aðild að starfandi fyrirtækjasjóðum, Samvinnulífeyrissjóðnum og Lífeyrissjóði KEA. Eðlilegt er að í nýrri löggjöf um lífeyrissjóði sé þessara sögulegu staðreynda getið og efnislegt tillit tekið til þeirra enda löglegar og réttmætar stofnanir. Breyta þarf því bæði orðalagi 2. gr. og athugasemda með henni á eftirfarandi hátt:

Nýr málslíður sem komi í lok 2. mgr. 2. gr. frumvarpsins hljóði svo:

Fyrirtækjasjóðum, sem allir starfsmenn fyrirtækis eða hóps fyrirtækja greiða til lífeyrissjóðs, er heimilt að starfa áfram og þróast og breytast eftir því sem kröfur verða og aðstæður leyfa, enda, uppfylli þeir skilyrði laga þessara um starfsleyfi.

Breytingar á athugasemdum við 2.gr. frumvarpsins:

Á eftir 2. málslíð í 2. mgr. komi svohljóðandi viðbót:

Í samkomulaginu, gr. 5. - 8. kemur skýrt fram að ekki var ætlun samningsaðila að hrófla við starfandi fyrirtækjasjóðum, eins og t.d. Lífeyrissjóði SÍS, nú Samvinnulífeyrissjóðnum.

Í stað setningarinnar: “Til aðildar að Samvinnulífeyrissjóðnum gæti t.d. verið stofnað til á þessum grundvelli ” : komi:

Um aðild starfsmanna fyrirtækja að Samvinnulífeyrissjóðnum gilda ákvæði kjarasamninga Vinnumálasambandsins en til aðildar að sjóðnum er einnig heimilt að stofna sjálfstætt á grundvelli ráðningarsamnings starfsmanns samkvæmt reglugerð sjóðsins.

19. gr., 2. mgr.

Í greininni er gert ráð fyrir því að lífeyrisréttindi skuli vera þau sömu og óháð því hvort greitt sé í fleiri en einn lífeyrissjóð. Þetta er í sjálfu sér eðlileg regla, en hvernig verður hægt að tryggja slíkt í dag meðan staða lífeyrissjóða er mismunandi?

Í 3. mgr. er gert ráð fyrir að flutningur milli sjóða verði heimilaður til að tryggja réttindi. Þetta er eðlilegt þegar um sambærilega sjóði er að ræða t.d. SAL, sjóðina, en ekki þegar um ólíka sjóði er að ræða. Þessi ákvæði virðast sniðin að SAL sjóðunum, eins og fleiri ákvæði.

20. gr., 2. mgr.

Í athugasemdum með 2. málslíð er sérstaklega tekið fram að lífeyrissjóðum sé óheimilt að inna af hendi framlög til líknar- og íþróttafélaga. Þessar athugasemdir og fortakslaust bann þarfnast frekari skýringar og rökstuðnings.

21. gr..

Í athugasemdum með greininni eru færð ítarleg rök fyrir því að stærri sjóðir, séu líklegri til þess að geta staðið undir skuldbindingum sínum og rekstrarkostnaður þeirra verði minni. Hins vegar eru engin rök færð fyrir því hvernig viðmiðunartalan “800” er fundin og að hún nægi til að tryggja næga áhættudreifingu, ef staða lífeyrissjóðs er veik. Ljóst er að þetta lágmark mun hindra áframhaldandi starfsemi allra smærri fyrirtækjasjóða. Sama gildir einnig um lífeyrissjóði, þar sem starfsstéttir eru fámennar og það jafnvel þótt eignaleg staða þessara sjóða sé traust. VMS telur því engar forsendur til að banna starfsemi þessara sjóða. Það þarf einnig að skýra betur í greininni hvernig sjóður geti tryggt “áhættudreifingu með öðrum hætti”. Í athugasemdum er einungis vísað til kaupa lífeyrissjóðs á tryggingum.

24. gr.

Það er umdeilanlegt hvort krefjast eigi tryggingafræðilegrar úttektar á 3ja ára fresti. Skortur hefur verið á sérmenntuðum mönnum til að sinna þessu verkefni og þær eru mjög kostnaðarsamar. Mikilvægara er að sömu forsendur séu notaðar af öllum matsmönnum við úttektir á sjóðum, en þær reglur á að setja í reglugerð, en á því virðist vera misbrestur í núverandi framkvæmd.

25. gr.

VMS telur óeðlilegt að Fjármálaráðuneyti veiti lífeyrissjóðum starfsleyfi. Ljóst er af frumvarpsdrögunum að í þeim er mjög vitnað til gildandi reglna um aðrar fjármálastofnanir og sú stefna mótuð að um lífeyrissjóði skuli gilda sömu reglur. Bankaeftirlitið hefur eftirlit með lífeyrissjóðum, eins og öðrum fjármálastofnunum. Því er eðlilegt að Viðskiptaráðuneyti veiti starfsleyfi lífeyrissjóða. Í þessu sambandi verður einnig að hafa í huga að Fjármálaráðuneytið er stór vinnuveitandi, er bæði launagreiðandi ríkisstarfsmanna og starfsmanna, sem taka kjör samkvæmt kjarasamningum á almennum vinnumarkaði. Óeðlilegt er því að þessi málefnaflokkur heyri undir það ráðuneyti, sem fer með launa- og samningamál ríkisins, þ.e. Fjármálaráðuneytið.

28. gr.

Samkvæmt greininni öðlast breytingar á samþykktum lífeyrissjóðs ekki gildi fyrr en Fjármálaráðuneytið hefur staðfest að þær samrýmist starfsleyfi sjóðsins og ákvæðum þessa frumvarps. Í athugasemdum með greininni er vísað til 2. gr. laga nr. 55/1980. Lög nr. 55/1980 gera ráð fyrir staðfestingu ráðuneytis á samþykktum/reglugerðum lífeyrissjóða, en hvergi er að finna neinar lagareglur, sem heimila ráðuneytinu að neita

lífeyrissjóði um breytingar. Þessi staðfesting var til skamms tíma hreint formsatriði og tengdist m.a. skattalegrí meðferð lífeyrissparnaðar hjá launamönnum.

Framkvæmd fjármálaráðuneytisins s.l. ár varðandi staðfestingu á samþykktum hefur verið undarleg. Svo virðist sem ráðuneytið staðfesti í framkvæmd allar breytingar frá SAL sjóðunum og var sú stefna þess, í raun lögfest með ákvæði 2. málslíðar, um að samtök lífeyrissjóða geti tilkynnt breytingu f.h. einstakra sjóða. Á sama tíma hefur það gerst að einstökum sjóðum hefur verið synjað um breytingar, t.d. Samvinnulífeyrissjóðnum og Frjálsa lífeyrissjóðnum. Það ráðuneyti, sem fer með þennan málaflokk, verður auðvitað að byggja synjun sína á skýrum lagaákvæðum en þeim er ekki til að dreifa á þessu sviði, **sbr. álit umboðsmanns Alþingis vegna kæru Frjálsa lífeyrissjóðsins frá 6. október 1995**. Það vekur því óneitanlega nokkra furðu að ekki er gerð nein tilraun til að skilgreina í nýjum lögum, í hvaða tilvikum ráðuneytið geti neitað að staðfesta breytingu á samþykktum lífeyrissjóðs heldur er áfram vitnað til 2. gr. laga nr. 55/1980, sem ætlunin er að afnema, sbr. 60. gr. frumvarpsins.

Vinnumálasambandinu þykir rétt að vekja athygli Alþingis á því að það telur synjun ráðuneytisins á því að staðfesta formlega orðlagsbreytingu á samþykktum Samvinnulífeyrissjóðsins hafa verið lögbrot og hrein valdniðsla. Úrskurður þess í máli Samvinnulífeyrissjóðsins vegna Skinnaiðnaðar hf. á Akureyri hf. í mars 1994 byggði það síðan á eldri reglugerð, sem auk þess var rangtúlkuð efnislega. Úrskurður ráðuneytisins var bæði ólögmætur að formi og efni til, þótt honum hafi ekki enn verið vísað til dómsmeðferðar. Niðurstaða ráðuneytisins er í engu samræmi við gildandi kjarasamninga VMS um lífeyrismál, en samkvæmt þeim eiga allir fastráðnir starfsmenn aðildarfyrirtækja þess að greiða til Samvinnulífeyrissjóðsins. Engu breytir í þessu sambandi þótt tekin hafi verið upp sú framkvæmd af hálfu ráðuneytisins að birta reglugerð Samvinnulífeyrissjóðsins og fleiri lífeyrissjóða í B-deild Stjórnartíðinda, enda geta löglausar athafnir stjórnvalda ekki fengið lagagildi með slíkri birtingu.

29. gr.

Í 1. mgr. er gert ráð fyrir að stjórn lífeyrissjóðs skuli skipuð af “samningsaðilum” og sé skipuð “fulltrúum stéttarfélaga” og atvinnurekenda að jöfnu. Þetta ákvæði á ekki heima í löggjöf um lífeyrismál. Vilji löggjafinn skipta sér af skipun í stjórnir lífeyrissjóða á hann tryggja rétt iðgjaldagreiðenda til að velja beint stjórnarmenn í lífeyrissjóðum. Þetta ákvæði hefur þann eina tilgang að festa í sessi þær reglur sem gilda hjá SAL sjóðunum, en þar geta ófélagsbundir atvinnurekendur og launamenn engin áhrif haft á stjórnarkjör, þ.e. eiga ekki atkvæðisrétt.

31. gr. 3. mgr.

Við málsgreinina bætist: “Stjórnarmaður sem ekki er viðstaddur fund skal lesa fundargerðina og staðfesta hana. Honum er heimilt að bóka athugasemdir.”

Þessa reglu er almennt verið að taka upp annars staðar í atvinnulífinu, sérstaklega í kjölfar síðustu breytingar á lögum um hlutafélög. Þetta er gert til þess að einstakir stjórnarmenn geti ekki firrt sig ábyrgð af erfiðum eða óvinsælum ákvörðunum með því að mæta ekki á fundi.

32. gr. 2. mgr.

Á eftir orðunum”....að fengnu leyfi stjórnar” komi “sem fært er til bókar.”

Þetta er til þess að taka af öll tvímæli um að slíkt leyfi hafi verið veitt og ekki standi orð gegn orði. Einnig þarf að skýra nánar hvað teljist vera “óverulegur hlutur”.

36. gr.

Augljóst er að lífeyrissjóðir verða að dreifa áhættu sinni og hafa ekki öll eggin í sömu körfunni. Sú % - skipting, sem lögð er til í greininni orkar tvímælis og þörf er á að hún verði rökstudd nánar. Algert bann við því að hrein eign sjóðs í hlutabréfum sé meiri en 10% fær ekki staðist og myndi valda vandkvæðum hjá nokkrum sjóðum, þótt ljóst sé af 52. gr. að þeir munu ekki beinlínis þurfa að selja núverandi verðbréfaeign sína.

39. gr.

Nauðsynlegt er að fram komi með afdráttarlausum hætti í texta greinarinnar eða í athugasemdum að einnig verði að breyta samþykktum ef eignir sjóðs eru 7,5% meiri en skuldbindingar. Óeðlilegt er að lífeyrissjóðir safni eignum umfram skuldbindingar, sem ekki nýtist eigendum sínum, lífeyrisþegum. Eðlilegt er að lífeyrissjóðir staðfesti í verki fullyrðingar um sterka stöðu sína sem byggð er á tryggingafræðilegri úttekt með því að breyta samþykktum sínum til samræmis.

44. gr. 2. mgr.

Í frumvarpsdrögunum hljóðar 2. mgr. 44. gr. svo:

“Bankaeftirlitið getur lagt fyrir stjórn lífeyrissjóðs að láta fara fram tryggingafræðilega athugun á hag sjóðs, á öðrum forsendum en gefnar eru í reglubundnum athugunum sjóðsins, telji eftirlitið að hagur sjóðsins gefi tilefni til þess.

Í 24. gr. er kveðið á um skyldu stjórnar til þess að láta fara fram tryggingafræðilega athugun á fjárhag lífeyrissjóðs og hvernig að verki skuli staðið og jafnframt að ráðherra setji reglugerð um nánari útfærslu. Það kemur því eins og skollinn úr sauðaleggnum að bankaeftirlitinu verði heimilt að leggja fyrir að aðrar forsendur verði notaðar. Þetta verður að skoða nánar.

47. gr. 3.mgr.

Þessi málsgrein er alltof opin og óljós og veitir skilanefnd, sem skipuð verður af ráðherra en ekki bankaeftirliti, nær ótakmarkað umboð til ráðstafana, s.s. slita á sjóði eða flutningi á starfsemi hans til annars sjóðs. Þegar nauðsynlegt reynist að skipa skilanefnd, er augljóst að mikilvægir hagsmunir eru í húfi fyrir sjóðsfélaga. Það er því

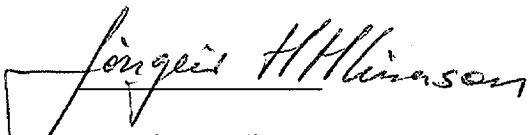
eðlilegt að þeir hafi eitthvað um þetta að segja á sama hátt og kröfuhafar í þrotabúum hafa atkvæðisrétt um málefni búsins.

XII. Kafi.

58. gr.

Í samræmi við athugasemir VMS við 28. gr. skal viðskiptaráðherra en ekki fjármálaráðherra setja nánari reglur um framkvæmd þessa laga. Eðlilegt er að drög að reglugerð verði lögð fram um leið og frumvarp verður afgreitt af Alþingi.

f.h. Vinnumálasambandsins

Jóngeir H. Hlinason